

експериментальних класах.

Список літератури:

1. Гладюк Т. В. Біологія. Хімія (Інтегровані заняття). Тернопіль: Підручники і посібники, 2018. 84 с
2. Програми для середніх загальноосвітніх шкіл. Природознавство. Довкілля. Фізика. Біологія. Хімія. Географія. Еволюція природи. Наукова картина світу. В 2 ч. К.: Перун; Полтава: 2017. 256 с.

УДК 61(075.8)

**МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧИХ
ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДІВ
ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ**

Барна Л. С., Андрійчук Я. В.

Тернопільський національний педагогічний університет імені
Володимира Гнатюка

E-mail: barna@chem-bio.com.ua, anaandrijcuk184@gmail.com

Для України важливою проблемою, яка безпосередньо пов'язана з майбутнім держави, є збереження і зміцнення здоров'я дітей та учнівської молоді, формування стійких соціальних настанов на необхідності ведення здорового способу життя. Ця проблема стає все більш актуальною для українського суспільства. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, значна частина захворювань дітей і молоді має так звану дидактогенну природу (недоліки в організації освітнього процесу, неналежна організація фізичного виховання у школі, психотравмуючі ситуації, в тому та перевтома учнів), тобто напругу викликана або спровокована школою. Протягом останніх років, на жаль, зберігається тенденція до зростання захворюваності, у тому числі, хронічної патології, знижується кількість здорових дітей в усіх вікових і статевих групах, що підтверджується даними як офіційної статистики, так і результатами наукових досліджень [2; 4].

Одним із шляхів розв'язання цієї проблеми є використання в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти

здоров'язберігаючих технологій. Здоров'язберігаючі технології в освіті спрямовані на вирішення пріоритетного завдання сучасної освіти – завдання збереження, підтримки і зміцнення здоров'я суб'єктів освітнього процесу в школі: дітей, педагогів і батьків. Саме здоров'я є умовою успішного росту і розвитку особистості, її духовного і фізичного вдосконалення, а в подальшому - успішного життя.

Існує чимало дефініцій здоров'язберігаючих технологій. На думку Т. Бойченко, сутність здоров'язбережувальних та здоров'яформувальних технологій полягає в комплексній оцінці умов виховання і навчання, які дозволяють зберігати наявний стан учнів, формувати більш високий рівень їхнього здоров'я, навичок здорового способу життя, здійснювати моніторинг показників індивідуального розвитку, прогнозувати можливі зміни здоров'я і проводити відповідні психолого-педагогічні, корегувальні, реабілітаційні заходи з метою забезпечення успішності навчальної діяльності та її мінімальної фізіологічної “вартості”, поліпшення якості життя суб'єктів освітнього середовища. М Гончаренко трактує здоров'язберігаючі технології, як навчально-методичний комплекс оздоровчо-фізкультурних і лікувально-профілактичних заходів. С. Дутко вважає, що здоров'язбережувальна технологія передбачає створення сприятливого для здоров'я учнів освітнього здоров'язбережувального середовища [2, с. 17].

На нашу думку, здоров'язберігаючі технології є комплексним, системним поняттям, яке охоплює такі складові, як створення здоров'язбережувального освітнього середовища в закладі освіти за умов здійснення моніторингу стану здоров'я суб'єктів освітнього процесу, реалізація здоров'язберігаючих підходів до організації освітнього процесу, використання оздоровчо-фізкультурних та лікувально-профілактичних заходів. Результатом використання здоров'язберігаючих технологій у закладах освіти має стати не лише збереження та зміцнення здоров'я його учасників, а й формування їх здоров'язбережувальної компетентності.

З усіх існуючих класифікацій здоров'язберігаючих технологій, на нашу думку, найбільш слушною є класифікація О. Ващенко, яка виокремлює такі типи:

- здоров'язберігаючі – технології, що створюють безпечні

умови для перебування, навчання та праці в школі та ті, що вирішують завдання раціональної організації освітнього процесу (з урахуванням вікових, статевих, індивідуальних особливостей та гігієнічних норм), відповідність навчального та фізичного навантажень можливостям дитини;

- оздоровчі – технології, спрямовані на вирішення завдань зміцнення фізичного здоров'я учнів, підвищення потенціалу (ресурсів) здоров'я: фізична підготовка, фізіотерапія, ароматерапія, загартування, гімнастика, масаж, фітотерапія, музична терапія;

- технології навчання здоров'ю – гігієнічне навчання, формування життєвих навичок (керування емоціями, вирішення конфліктів тощо), профілактика травматизму та зловживання психоактивними речовинами, статеве виховання. Ці технології реалізуються на уроках основ здоров'я, біології, в процесі вивчення відповідних факультативних курсів та у позакласній виховній роботі;

- виховання культури здоров'я – виховання в учнів особистісних якостей, які сприяють збереженню та зміцненню здоров'я, формуванню уявлень про здоров'я як цінність, посиленню мотивації на ведення здорового способу життя, підвищенню відповідальності за особисте здоров'я, здоров'я родини [1].

На основі аналізу літературних джерел та власних дослідницьких даних можна виокремити такі основні підходи до використання здоров'язберігаючих технологій у закладах освіти:

а) використання здоров'язберігаючих технологій має відбуватись з урахування індивідуальних, вікових та психофізіологічних особливостей здобувачів освіти;

б) з метою підвищення ефективності реалізації здоров'язберігаючих підходів у закладах освіти доцільно поєднувати здоров'язберігаючі та оздоровчі або здоров'яформуючі технології в освітньому процесі;

в) органічне поєднання традиційних освітніх технологій з освітніми технологіями, спрямованими на збереження та зміцнення здоров'я здобувачів освіти;

г) формування навичок здорового способу життя учасників освітнього процесу;

д) створення сприятливого для здоров'я освітнього

середовища;

е) використання здоров'язберігаючих технологій є показником якості освіти.

Останніми роками здоров'язберігаючі педагогічні технології набули активного впровадження у педагогічній практиці. За їх допомогою вчителі формують знання, уміння, навички та свідомість, організовують простір діяльності й визначають життєві орієнтири підлітків. Сучасний підхід до реалізації сутності поняття «здоров'язберігаючі технології» передбачає розробку відповідної здоров'язбережувальної стратегії з урахуванням вікових особливостей учнівського колективу, а також урізноманітнення діяльності учнів задля підвищення резервів їх здоров'я і працездатності. Її реалізація має охоплювати усі напрями діяльності закладу загальної середньої освіти щодо формування культури здоров'я учнів, позитивної мотивації на здоровий спосіб життя.

Отож, у сучасному навчальному закладі пріоритетом має стати здоров'я школярів. Тому кожен вчитель повинен постійно дбати про формування в дітей та учнівської молоді валеологічного світогляду і ціннісного ставлення до здоров'я людини як головної умови самореалізації особистості.

Список літератури:

1. Ващенко О., Свириденко С. Готовність вчителя до використання здоров'язбережувальних технологій у навчально-виховному процесі. *Здоров'я та фізична культура*, 2006. № 8. С. 1-6
1. Гозак С. В. Вплив чинників навчального процесу на показники здоров'я школярів. *Довкілля та здоров'я*. 2012. № 3. С. 17-20.
2. Здоров'язбережувальні технології в освітньому середовищі: колективна монографія /за заг. ред. Л.М. Рибалко. Тернопіль :Осадца В.М., 2019. 400 с.
3. Подригало Л.В., Даниленко Г.Н. Донозологические состояния у детей, подростков и молодежи: диагностика, прогноз и гигиеническая коррекция: монография. Киев : Генеза, 2014. 199 с.